

ประวัติความเป็นมาของตำบลปากส้าย

ตามประวัติกล่าวว่าเมืองกระบี่แต่เดิมเรียกว่า “เมืองกาไส” หรือ “ปกาไส” เป็นแขวงเมืองขึ้นตรงต่อเมืองนครศรีธรรมราช แขวงเมืองกาไสเกิดเป็นชุมชนขึ้นโดยเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โดยพระปลัดเมืองมาตั้งเพนียดจับช้างเพื่อส่งไปนครศรีธรรมราช กระบี่สมัยนั้นยังเป็นป่าที่อุดมด้วยสัตว์ป่าต่างๆพันธุ์ การตั้งเพนียดจับช้างนี้ประมาณการว่าคงเป็นปลายรัชกาลที่ ๒ แห่ง กรุงรัตนโกสินทร์ตรงกับสมัยเจ้าพระยานคร(น้อย) เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผู้มีชื่อเสียงมากในการต่อเรือขนาดใหญ่เพื่อส่งช้างไปขายถึงต่างประเทศ โดยใช้ท่าเรือที่ปรากฏร่องรอยคือสะพานข้ามปากคลองปกาไส เส้นทางนี้รู้จักในนาม “เส้นทางเจ้าพระยานครค้าช้าง”

เนื่องจากสมัยก่อนเราใช้เส้นทางลำน้ำนี้เป็นสำคัญ ทุกปากน้ำจึงมีด่านของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้ามาตั้งอยู่นอกจากเก็บภาษีสินค้าและยังทำหน้าที่เป็นกองตรวจระวังอันตรายจากภายนอกที่ผ่านเข้ามาอีกด้วย ในจดหมายเหตุ ร.๒ จ.ศ. ๑๑๗๓ ปรากฏชื่อตำแหน่งขุนนาง ภายใต้กำกับของเมืองนครศรีธรรมราชหน้าที่รักษาด่านปากน้ำปกาไส ความว่า

- ขุนวินิจเป็นนายด่านถือนา ๔๐๐
- ขุนทิพย์ปลัดด่านถือนา ๓๐๐
- หมื่นวิชิต หมื่นเพชร หมื่นมานะ หมื่นอาจ เป็นกองลาดถือนา ๒๐๐

ปกาไสเป็นชื่อเมืองที่ปลัดนครศรีธรรมราช ตั้งเพนียดจับช้าง มีการเขียนกันหลายแบบ เช่น ปกาไส ปกาไสย กาสัย ในบันทึกเขียนว่า “เมืองไส” บ้าง “กาไส” บ้าง ชาวบ้านเรียกว่า “กาไส” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายนัยดังนี้

(ก) ปกา ปากา แปลว่า “ดาบ” ปกาไสหรือปากาไส แปลว่า “แหล่งเมืองดาบ” หรือกระบี่ นั่นเอง

(ข) ตำนานชาวบ้านเล่าว่า สมัยพญาศรีธรรมโศกราช บุรณะพระบรมธาตุเสร็จใหม่ ๆ ได้มีฝูงกาเข้ามาอยู่อาศัยในป่าใหญ่แห่งหนึ่งคือบ้านปกา ในเวลาต่อมานั้นเอง คำว่า “ไส” แปลว่าแหล่ง ที่หักร้างถางพงลงทำกินคำว่า “กาไส” จึงแล้ว “แหล่งกา” ถิ่นของกา ชาวบ้านยังเล่าว่าเมืองกระบี่แต่เดิมมีฝูงแร้งกาเป็นอันมากอีกด้วย เมืองกาไสหรือปกาสัย มีลายแทงเล่ามาด้วยว่า

เมืองกาไส	มีไทรรากปรก
มีอ่าวท้องครก	หาดกวาดตีดั้ง
ผู้หญิงแขวนปั้ง	ตีดั้งตามกวาง

ดินแดนบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขาและสัตว์ป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งช้างมีชุกชุมมาก ถึงกับเจ้าพระยานครศรีธรรมราชทุกสมัย ได้ส่งคนมาตั้งเพนียดจับช้างไปฝึกใช้งาน ในสมัยเจ้าพระยานคร (น้อย) ถึงกับต่อเรือสินค้าขนาดใหญ่จับช้างส่งไปขายถึงต่างประเทศโดยลงเรือที่ทำเรือเมืองตรังและท่าเรืออื่น ๆ ที่ปรากฏร่องรอยสะพานข้าม เช่น คลองท่อม คลองปกาสัย เป็นต้น เส้นทางเหล่านี้ล้วนรู้จักกันในนาม “เส้นทางเจ้าพระยานครค้าช้าง” ทั้งสิ้น

การบุกเบิกช้างป่าไปฝึกใช้งานส่งไปขายนี้มีมาอย่างต่อเนื่อง ตามประวัติเมืองกล่าวว่า พระปลัดเมืองนครศรีธรรมราช ได้มาตั้งเพนียดช้างที่ปากไส ผู้คนได้อพยพติดตามเข้ามาตั้งหลักทำมาหากินมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนและพัฒนาเป็นเมืองในที่สุด แหล่งชุมชนที่สำคัญที่ปลัดเมืองจัดตั้งเขตปกครองในขณะนั้น ซึ่งเรียกว่า “แขวง” คือ

- แขวงปากไส คือ บริเวณค่ายช้างช้างที่ปากคลองปากไส
- แขวงคลองพน ตั้งอยู่ริมบ้านคลองพน
- แขวงปากลาว ตั้งอยู่ริมคลองปากลาว

ปรากฏชื่อทำเนียบข้าราชการหัวหน้าแขวงครั้งแรก ดังนี้

๑. นายภู ภรรยาชื่อ นางช่วย น้องสาวชื่อ นางปราง หัวหน้าแขวงปากไส
๒. นายแสง ภรรยาชื่อ นางอบ หัวหน้าแขวงปากลาว
๓. นายโชติ ภรรยาชื่อ นางพัน หัวหน้าแขวงคลองพน

ต่อมาแขวงเมืองปากไสมีความเจริญผู้คนมากขึ้น ลำคลองก็ค่อนข้างคับแคบ พระปลัดเมืองให้ย้ายที่ทำการมาตั้งที่บ้านหินขวาง ปากคลองกระบี่ใหญ่ ซึ่งต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองกระบี่ในปี พ.ศ. ๒๔๑๕ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีหลวงเทพเสนา เป็นเจ้าเมืองคนแรกขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ โปรดให้เมืองกระบี่ เป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร

สถานที่สำคัญที่มีขึ้นในแขวงปากไสสมัยนั้นคือ

๑. บ้านนาหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลปากส้าย กิ่งอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นชื่อบ้านในตำบลปากส้าย ใกล้ค่ายเพนียดช้างช้างของ พระปลัดเมือง ดังกล่าวมาแล้ว เดิมเป็นที่มาสำหรับชาวค่ายปากไสนั่นเอง คงเป็นที่ได้รับตามศักดิ์นาในสมัยนั้น เป็นแหล่งผลิตข้าวเลี้ยงชาวค่ายจึงเรียกว่า “นาหลวง”

๒. ความทำเนียบ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลปากส้าย กิ่งอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ปัจจุบันเป็นที่อยู่ของชาวบ้าน แต่ยังมีร่องรอยบางประการให้เป็นที่สังเกต เช่น บริเวณที่ตั้งทำการยังเรียกว่า “ความทำเนียบ” หน้าค่ายเดิมมีต้นมะม่วง ๓ ต้น ในที่ดินของชาวบ้าน

๓. สะพานช้าง ตั้งอยู่บริเวณคลองห้วยเล็ก หมู่ที่ ๖ ตำบลคลองขนาน กิ่งอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นบริเวณที่พลทหารในสมัยนั้นจับช้างพาไปลงเรือไปค้าขายยังต่าง ๆ ประเทศ ปัจจุบันสะพานช้างแห่งนี้ยังมีให้เห็นร่องรอยของสะพานอยู่

๔. ควนค้าย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลปากส้าย กิ่งอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

๕. ทำหัวเรือใหญ่ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลปากส้าย กิ่งอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ตามคำเล่ากล่าวสถานที่บริเวณนี้เป็นที่จอดเรือของทหาร พ่อค้า และพวกช่าง เพื่อนำเอาวัสดุไปซ่อมแซมพระบรมธาตุ ที่เมืองนครศรีธรรมราช ตามคำบอกเล่าของ นายปุ่น จิวเจือ และนางหลิว เองฉ้วน ราษฎรที่มีบ้านอยู่ใกล้หัวเรือใหญ่ กล่าวว่าเมื่อตอนยังเป็นเด็กลงไปอาบน้ำ เล่นน้ำ ได้พบหัวเรือใหญ่ติดต่อกับตลิ่งเป็นจำนวน ๓ ลำ และได้พบวัสดุชิ้นหนึ่ง ลักษณะเป็นแท่งสามเหลี่ยม และด้านบนมีลวดลายแบบต่าง ๆ จำนวนหลายก้อนและได้นำขึ้นมาเก็บไว้จนถึงปัจจุบัน โดยเรียกว่า “เงินยวง” ปัจจุบัน “กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาแขวงปากไส” ร่วมกับชาวปากส้ายได้ทำการสำรวจชุดหัวเรือใหญ่ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๖ ตามคำบอกเล่า เมื่อทำการขุดก็ได้ค้นพบชิ้นส่วนของเรือ เป็นส่วนท้ายของลำเรือ ได้นำมาเก็บรักษาไว้ที่วัดปากส้าย ส่วนที่เหลือไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะขาดเครื่องจักรในการทำงาน

ปัจจุบันตำบลปากส้าย มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบค้อยข้างสูง อยู่ทางตอนกลางและตอนเหนือของตำบล ส่วนที่ราบต่ำอยู่บริเวณทิศตะวันตก และทิศใต้อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นพื้นที่ราบต่ำ มีคลองไหลผ่าน คือ คลองแห่งคลองปากส้าย คลองบางฝั่ง คลองเสียด เป็นแหล่งน้ำใช้ประโยชน์ตลอดปี

คำขวัญตำบลปากส้าย “ปากส้ายเมืองเก่าจังหวัดกระบี่ บารมีหลวงปู่สิงห์ อ่างอิงประวัติศาสตร์ แหล่งประกาศอาร
ธรรม เลิศล้ำเหล่าศิลปิน ท้องถิ่นแห่งภูมิปัญญา”

องค์การบริหารส่วนตำบลปากส้าย ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเหนือคลอง ทางทิศตะวันออก ประมาณ ๘
กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๕๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๓,๗๕๐ ไร่